

BOG. – SANNE VANDERBRUGGEN

DAM.

EEN OEFENING IN NIET-VERGETEN

- 1 De plek
- 2 De stilte
- 3 De dingen
- 4 De mensen

Sprekers

- 1
- 2
- 3
- 4

Het aantal sprekers kan variëren van 1 tot het aantal personages genoemd in Deel 4.

1 de plek

1 Denk aan een plein
Ga daar naar toe
Blijf staan

Neem de tijd

Kijk om je heen
Kijk echt

Bekijk alles
De huizen
De straat
De grond onder uw voeten
De stenen
De structuur van die steen

Stel vragen
Hoe lang ligt die daar al?
Die steen
Hoeveel voeten liepen er al over?
Welke voeten? Van wie?
Wie struikelde?

Sta niet te lang stil bij een antwoord
Kijk verder
Bekijk mensen
Denk niks

Noteer zorgvuldig
Hoeveel brillen?

Wat voor jassen?
Welke taal?
Manieren van roken
Van lopen. Van praten
Het tempo
Het ritme van leven

Noteer de plek,
de naam van het plein waarop je staat
Noteer: de Dam

Noteer de tijd:
vijf voor acht

De datum van vandaag
Het weer

Noteer wat je ziet:
een duif

2 Een frietje op de grond

3 Noteer wat je hoort:
een fietsbel

4 De 'TING' van een tram
Een ringtone
Getik van het stoplicht

Alles wat beweegt
De meute

2 Af
En aan
En af

En aan

3 Mensen die gaan

Die rennen

Die lopen

Passeren

4 Kuierend

Struinend

Op het gemak

Of

Gehaast

En telefonerend

3 Mensen die lopen

Die lopen

2 Die lopen

1 Tikken van hakken

Ritme van passen

3 Mensen die lopen

Die lopen. Die lopen. Die lopen. Die lopen

Die lopen. Die lopen. Die lopen. Die lopen

Die lopen

Die lopen

Die lopen

Vertragen

2 Iemand blijft staan

4 Iets later:
een ander

Loopt
Vertraagt
Blijft staan
Staat stil

1 En nog twee

3 Meer passen
Lopen
Vertragen
Meer blijven staan

Iedereen staat

1 Iedereen staat stil

3 Behalve de duiven
Die weten van niks

2 Het volk
Vanuit de stad: Rechts van het hek
Vanuit de trein: Links

Formaties
De ere-couloir

1 Erehaag

4 Saluten

Geweren

Medailles

Kransen

4 Fanfare

Vlag halfstok

3 Vooraan de mensen op stoelen

En de te late mensen:

ergens vanachter

1 Mensen die wachten

Of dringen

Of hangen

Voor hekken

Op stoelen

4 Een deur gaat open

Hoofden die draaien

2 De koningin

Met hakken

Over keien

Niet struikelen

Niet vallen

Blik vooruit

Plechtig

Gewichtig

1 De koning

3 De rest

4 Speech
Gedicht

2 Iemand moet lachen van de spanning
Altijd
Kan ze niks aan doen
Echt niet

–

Adem in

1 Trompet

3 Taptoe

2 Uit

4 Klok

3 Slag

4 Klok

3 Slag

1 Een man met een baret
Legt zijn hand op de schouder
van een ouwe maat

4 Klok

3 Slag

2 Iemand steekt nog snel wat chips in z'n mond

4 Klok

3 Slag

4 Stilte

1 Een kuch
Een duif vliegt weg

4 Stil

stilte

2 de stilte

1 Is het al begonnen?
Of wat?

Hoe weet ik of het al begonnen is?
Tellen die klokken mee?
Iedereen was al stil
Dus ja
Technisch gezien

Ja
Godver

Vloeken in de stilte
Slecht
Ik ben een slecht slecht mens
Denk aan de overledenen

Overledenen

Prince
Cruijff

Mag dat ook?
Waarschijnlijk niet

Ja kut
Ik ken niet echt iemand die in de oorlog overleden is

Voel ik wel genoeg?
Waar zal ik naar kijken?

De anderen hebben hun ogen dicht
Moet dat om iets te voelen?

Ik moet hoesten

Ik vind het wel echt erg, al die mensen
die overleden zijn
Ik vind het oprecht erg
Is dat genoeg?

Ben ik hypocriet?
Mag ik ook aan iets anders denken?
Iets wat ik nu relevant vind?
Welke zin zou ik kunnen zeggen na de stilte?

Mijn schouders zijn gespannen

2 Aan de oorlog
Denk aan oorlog
Oorlog

3 Rucola
Ui
Katteneten
Koriander

2 Tanks
Hitler
Bloed
Oorlog

Hitler
Moffen
D-day
Nazi's

Oorlog
Fuhrer
Blitzkrieg
Anne
Oorlog
Hitler
Slecht
Slecht

Wapens
Pijn
Schindler
Stenguns
Zwartboek
Himmler
Oorlog

3 Macaroni
Bakpapier
Kauwgom
Filet Americain

2 Wonden
Schoten
Botten
Breuken
Kogels
Bommen
Fluiten
Schreeuwen

3 Toch echt mooi hè
Om mensen stil te zien zijn

4 Ze waren vorig jaar toch echt met meer

De veteranen
De oorlogsoverlevenden
De overlevers
Zeg maar

1 Ik heb nog steeds niet aan iets belangrijks gedacht
Twee minuten
Twee mini-minuten tijd om in dat gevoel te komen

4 Misschien vergis ik mij
Maar twee stille minuten voelen toch echt langer dan
twee luide

2 Ik ben toch blij dat ik er bij ben
Ja
Echt

Ik praat graag mee
Over de mensen die er ook waren
Over de sfeer
De algehele ambiance
De saamhorigheid
'k Heb dat graag

Dat als er iets gebeurt
iets onverwacht ofzo
Ik kan zeggen:
Jaja, ik weet het, ik was daar ook

1 Kijk

Ik zou dat nooit doen,
nu gaan schreeuwen

Maar ik snap wel die neiging

3 Grappige tegels

Leuk patroon

Hoe lang zou die kauwgom daar al plakken?

Kauwgom vergaat niet, ik las dat eens

Stel u voor:

Al die beroemde of belangrijke mensen

van wie hier kauwgom plakt

Dat zijn nog eens gedenkstenen

2 Ik wil denken aan de bijen die verdwijnen

Aan Lonely George, de allerlaatste reuzenschildpad op
aarde

Aan alle zielige oude honden met droevige ogen in
dierenasielen die binnenkort een spuitje krijgen omdat
mensen liever puppy's kiezen

Alle mishandelde circusleeuwen

Aan de spin op mijn hoofdkussen:

Sorry dat je moest sterven

Het was jij of ik

4 Ik vind het allemaal prima

Herdenken? Prima!

Stil zijn? Prima!

Alleen mogen ze dan ook wel eens aan hun koloniaal
verleden denken

Toch?

Beetje schuldgevoel op z'n tijd
Houdt een mens bescheiden

1 Die koppen
Van die oud-militairen
Man
Die hebben echt dingen gezien
Dingen gedaan
Respect
Echt

Dat je aan het einde van uw leven kunt zeggen:
'Ik heb gedaan wat ik kon.
Alles wat er in mij zat gegeven.
Ik heb het verschil gemaakt.'

2 Dat was hier toch altijd groter in mijn herinnering
Op tv ziet het er ook echt veel groter uit
Maar ja
Het is zoals ze zeggen: –

1 Kut

2 – hoe groter ge zelf wordt, hoe kleiner de wereld

1 Mijn telefoon

3 De fruitvliegen boven het bureau van mijn collega

1 Mijn telefoon staat niet uit
Alles gaat FOUT

3 Een of ander prentje in een plastic chocoladewikkel

1 Wie belt er dan ook NU?

3 We maken echt te veel lawaai
Misschien moeten we collectief een toontje lager zingen

Nu klink ik als een pastoor

1 Mongool

2 Alle doden door collateral damage
Vluchtelingenjargon
Altijd met water-beeldspraak

Bootvluchtelingen
Migrantenboten
Vluchtelingenstroom
De tsunami van vluchtelingen

3 Kunnen we niet twee minuten collectief lawaai
maken?
Dat we daarna beter kunnen nadenken
omdat alles dan zo stil lijkt

Nu klink ik als een poster van Loesje
't Is ook nooit goed

4 Niet lachen
Niet lachen
Niet naar dat hoedje kijken
Ffff ffff
Kijk naar uw voeten

1 Hoe kan ik nu het best onopgemerkt mijn rugzak openritsen?
Gewoon snel, zoals een pleister?
Of beter hoestend, als camouflage

4 Die gast zit hier met een rugzak te klooiën
Ziet iemand dit?
Hallo? Kalasnikovs?
Ziet de beveiliging dit?
IEMAND?

3 Schattig
Die duifjes
Met die pootjes
Tsjik tsjik

1 Ik rits gewoon in een keer dat ding open
Pak die Snicker
Geen gezeik
Ik heb vet honger
Ja toch

4 Wat doe je dan?

Weglopen
Sowieso weglopen
Naar de grond duiken
Schuilen achter iets dik
Stevig
Staal

3 Niet bewegen

2 Liggen
Doen alsof je dood bent
Zo goed mogelijk

4 In ieder geval niet doen alsof je dood bent

3 Niet ademen
Althans: zo weinig mogelijk
Zorgen dat je telefoon op stil staat
Ook niet op trillen, echt op stil
Kan je leven redden

2 Rennen
In een horizontale hoek, weg van het gevaar

4 Op de aggressor af stappen
De loop van het geweer naar beneden duwen
Met een simpele snelle beweging het veertig-
patroonmagazijn los klikken
Weggooien
De hak van uw schoen in de lies van de aggressor
planten
Het geweer afpakken
Daarna een standbeeld krijgen voor bewezen moed en
kundigheid

1 Ahneeeeeee
M'n Snicker is gesmolten

Zou iemand merken dat ik nu aan triviale dingen aan het denken ben?

Vast wel

Die vrouw daar zit me al de hele tijd aan te kijken

3 Wat zou de koning denken?

Misschien vraagt hij zich af waar zijn vrouw aan denkt
En of ze dat dan in het Spaans of in het Nederlands aan het denken is

1 Grappig woord eigenlijk

Triviaal

Doet me aan taart denken

2 De taptoe

Hoe gaat die ook alweer?

neuriet themesong van Star Wars

3 Pimienta

Patatas

Serveza

Rúcula

Papas fritas

Jamón

Filete Americano

2 Of is dat de Last Post?

4 Jezus

Dat gekuch

Hou daarmee op

Lul

Wie begint daar nu ook mee?

Er is altijd iemand die daar mee begint

En dan kucht de volgende omdat die moet kuchen van
die eerste kuch

En voor je 't weet staat het hele plein te kuchen

KAN HET NU ECHT NIET TWEE MINUTEN STIL ZIJN?

1 Ik heb nog een tien gehaald voor mijn werkstuk over
de Hongerwinter

Mijn oma had het geschreven, uit protest

Omdat wij op school een boekje hadden gekregen over
herdenken

Met de titel: Je was er niet bij

2 Die Chinese toeristen

Wat zullen die nu denken?

Die snappen hier natuurlijk niks van

Hoewel

Misschien is het toch iets universeels

4 Stel dat dit een natuurdocumentaire van David
Attenborough was:

Look. This very specific species is called: dutchmen.

Every year something wonderful happens in this
particular place as the flock arrives. It stands still in
blistering heat, as if struck by complete silence.

3 Is het online nu ook stil?

Of wat?

Ik kan wel kijken toch?

2 Doden herdenken is volgens mij niet zo geschikt
voor menigtes

3 Stiekem
Eventjes
Een beetje

2 Wij – de menigte – hebben wel als taak te zorgen
voor wie ‘geluk had’
De mensen die de dood toen zijn ontglipt

4 Zal ik een essay schrijven straks?
Titel:
‘Stilte: Een onmogelijke opgave’

3 Als ik straks dood ben
Zou het dan lang duren tot niemand zich mij nog
herinnert?
Ik ben daar oprecht benieuwd naar
Hoe lang het duurt tot je helemaal vergeten bent door
iedereen
Misschien kan ik daar nog wat aan werken
de komende periode
Een beetje onvergetelijker worden
Trainen aan m’n onvergetelijkheid
Onvergetelijkheidstraining

2 Die speech van de minister-president
... Wie goed luistert hoort in die twee minuten stilte
ontelbaar veel verhalen rondgaan, als het geritsel van
bladeren...

Verhalen als geritsel van bladeren
Zou hij dat zelf hebben bedacht?
Die bladeren-metafoor?

1 You’ve found in one another a bond, that

exists only in combat, among brothers.
You've shared foxholes, held each other in dire
moments. You've seen death and suffered together.
I'm proud to have served with each and every one of
you.
We few, we lucky few, we Band of Brothers.

Saving Private Ryan
Tom Hanks
Pearl Harbor
Iron Sky
A bridge too far
Der Untergang
Inglorious Bastards
Het bombardement

4 Wat is goed?
Wat is slecht?
Ja dat is moeilijk

Duitse toeristen
Waar zijn die?
Zijn die hier?

Of het puntje van het monument op de Dam dat tegen
zure regen is geïmpregneerd met kunsthars uit een Duits
bedrijf
Ook dubieus

3 'Ik heb nog ooit een klont boter onder mijne rok over
de grens gesmokkeld.'

Dat zegt mijn oma altijd als het over
de oorlog gaat

1 Mein Kampf

Jihad

Betekent gewoon hetzelfde hoor

'strijd'

Ja toch?

2 Wie dóe ik eigenlijk?

3 Zijn de geweren van de erewacht eigenlijk geladen,
voor het geval dat...?

2 Wat doe ik hier nu eigenlijk ècht?

Her-denken?

Of gewoon niet praten

Terugdenken aan waar ik vorig jaar allemaal aan dacht

Toen ik stond te herdenken

4 En een dove

Kan die ook de stilte horen?

Op een manier?

2 Her-denken

3 Die man met die medailles op zijn borst,
wat zou die nu denken?

Misschien dat twee minuten wel te kort zijn

om aan iedereen terug te kunnen denken

Draagt hij die medailles altijd?

Ik hoop van wel

Als ik hem dan op een normale dag tegen kom

Gewoon

Op straat

In de Albert Heijn

Maakt niet uit

Dan kan ik vragen waar hij aan dacht
En wat hij allemaal heeft gedaan voor die medailles enzo

1 Mijn voeten doen pijn

3 Ik kan dat natuurlijk ook gewoon nu vragen

1 Ik wil zitten

Waarom krijgt niet iedereen een stoel?

3 Maar misschien wilt hij liever nog even stil zijn

2 Mag er eens een alternatief komen voor gewoon
staan en zwijgen?

Een buiging

Bijvoorbeeld

Even collectief door de knieën gaan voor diegenen die
voor onze vrijheid gevochten hebben

Gewoon om te zeggen:

Bedankt

Respect

Hoef je ook niet zo'n vroom hoofd op te zetten

4 Ik heb een déjà vu

1 Hoe lang nog?

Hoeveel tijd is er nog over van de twee minuten?

Ik vind dat moeilijk hoor, herdenken met tijdsdruk

3 Hm

Toch mooi hè

De stilte

3 de dingen

2 Neem bijvoorbeeld de stilte op een camping in Zuid-Frankrijk

De stilte die duurt tot de Hollander arriveert en schreeuwt:

1 ‘WAT HEERLIJK EN WAT IS HET HIER STIL?’

4 Dat je denkt:

‘Ja. Het is stil.’

En dat iemand daarna dan nog even de ventilator uitzet
En het echt stil wordt

1 Of

Het is stil

Maar er is niemand

Dus ook niemand om de stilte te horen

3 De stilte als soundtrack van ons gemis

Dat wij hier nu met miljoenen, twee minuten lang, uit volle borst, ons gemis staan te bezingen

Da’s toch mooi?

1 Al die dingen die onopgemerkt bleven

Alle details – even klein als hartverscheurend – waar de geschiedenis met zijn lompe lijf aan voorbij is gegaan

Omdat er niemand was

Dus ook niemand om ze op te merken

Zoals bijvoorbeeld:

Het kevertje dat met weinig opschik makend geweld overreden werd door een Russische tank

4 De laatste woorden van een soldaat die stierf naast een opstijgende straaljager

Het stukje spinazie tussen de voortanden van Hitler tijdens een speech op de Duitse radio
Alle dagboeken die niet werden verfilmd

3 Alle dingen die zijn achtergebleven
Die paar luttele voorwerpen die men terugvindt
En die getuigen van hele mensenlevens

Een vork en een half geschilde patat in de wasbak van een huis waarvan de voorgevel is weggeblazen
Een tandenborstel tussen zes ton platgegooide dakpannen

1 Je vraagt je dan wel eens af:
Wat ga ik straks achterlaten?
Welke dingen blijven er over van mijn leven?

De plastic wikkel van een Snickers
Een stuk kauwgom op een tegel

4 Denk aan alle dingen die voorbij zijn
Bijvoorbeeld:
Sommige vriendschappen

‘Ook vriendschap heeft het in zich om voorbij te gaan.’
Dat las je eens in een gedicht dat je verder vergat

1 Je denkt aan de laag die sterfelijkheid aan het bestaan geeft
Als die zich eenmaal aandient

Alsof je door de grond ineens ziet dat de wortels van een boom
eigenlijk gewoon diezelfde boom zijn maar dan
omgekeerd
Alsof onze doden aan onze hielen kleven met hun hielen
en de grond daartussen slechts de streep is
tussen wat er is en wat niet meer
voor de duidelijkheid

2 Daarna denk je aan de eerste keer dat je in dezelfde
zin de naam van een vriend en het woord 'dood' zei
Dat je toen even stil werd en bedacht dat 'dood' eigenlijk
zo'n goed woord is
Meedogenloos, snoeihard, onomkeerbaar ook, maar glas
en glashelder
Want 'dood' – als staat van zijn – is niet voor interpretatie
vatbaar
Niet aan compera- of superlatieven onderhevig
Niemand is een beetje dood
Niemand relatief dood
Geen mens is ontzettend veel doder dan een ander dood
is en niemand is beter dood dan iemand
Dood is dood
Voor iedereen
Daarom lukt het ons zo voltallig stil te zijn:
omdat we 't daar tenminste eens over kunnen zijn

1 Aan niks denken
Gewoon stil zijn omdat degene naast je
dat ook is
Ja toch?

3 Waarom lukt dat toch nooit echt helemaal;
andermans' gemis snappen
Denken aan andermans' doden

Wij zijn daar echt monsterlijk slecht in
Maar da's niet erg
Dat is gewoon zo
Het uiterste waartoe wij in staat zijn is ons hoofd buigen
en ook stil zijn
Hooguit te denken aan hetgeen je zelf mist:
je kat, een vriend, je opa

1 De boot
De zomer

4 Een aantal dingen zijn lastig om te vatten
Omdat je ze pas voelt op het moment dat ze er niet meer
zijn:

Leven
Vrijheid
Woorden

3 Je moet plassen
Ineens
Je denkt aan de plas in je blaas
Aan stromende rivieren
Aan stortende fonteinen

1 Jeuk in je nek
INEENS
Jeuk aan je neus

4 Rechteroor
Aan de achterkant van allebei je knieën

1 Het stukje op je rug waar je net niet bij kan
Klote. Dat stukje jeukt echt het allerhardst
Jeuk aan je hiel

3 Jeuk door je trui

2 Je jas
Je sjaal

1 Door de lucht
De zon
JEUK

4 Je kijkt naar de zon

3 Wij kijken dus gewoon al de hele tijd naar dezelfde
zon hè?
Met z'n allen
Ongelooflijk
Overal ter wereld
Wanneer ook in de tijd
Oermensen
Egyptenaren
Iedereen

Zelfs Hitler
Vermoedelijk niet geheel van harte
Maar alleszins wel op 'een manier'

1 Stel je een kankercel voor
De cel in een lichaam waarvan de genen zijn verstoord
De genen die de cel vertellen waar ie onderdeel van is

Zodra iets niet meer weet waar het onderdeel van is
Gaaf het woekeren

4 Denk dan aan uw plek als klein menske hier op
aarde

Zoom uit

Wij menskes in het zonnestelsel, het hele fucking heelal

De aarde die rond de zon draait

En niet andersom

Probeer dat even ECHT te bevatten

Als medicijn

Tegen het woekeren

3 Je denkt nu aan de zin:

‘Vroeger was alles beter.’

Misschien is dat wel echt zo

Op zich is dat toch ook iets positiefs?

Zolang iedereen dat door de tijd heen altijd maar blijft
zeggen

Dan betekent dat het eigenlijk altijd goed is, dus

Toch?

2 Je moet nu denken aan het vuurwerk dit jaar met
nieuwjaar

Voor 't eerst dacht je aan iets heel anders

Aan oorlog

Je vermoedt dat meerderen dat ook dachten

Maar niemand zei het hardop

Want ja 't is gewoon ook feest

En op feesten gaan we niet bang zijn

3 Je denkt aan iedereen die bang is

Voor dood, voor oorlog, voor wat dan ook

1 Je denkt aan de dingen waar jij bang voor bent

Schildpadden

Ze zijn onvoorspelbaar, je weet niet wat ze denken, ze
bijten en gaan altijd sneller dan je verwacht
Ik ben bang voor water waarvan ik de onderkant niet zie
Voor vissen in water waar ik de onderkant niet van zie
Bang voor kwallen, niet omdat ze bijten,
maar omdat ze eeuwig leven
Dat ik per ongeluk de eerste mens op aarde ben die
onsterfelijk blijkt te zijn
Dat ik mij dan noodgedwongen moet gaan hechten aan
kwallen in plaats van mensen
Omdat ik elke vriend die ik heb dan ook moet zien
sterven en ik bang ben dat ik dan de rest van mijn
eeuwige leven verdrietig ben
Bang dat ik een keer moet huilen en dan nooit meer kan
ophouden
Hetzelfde geldt voor plassen en de hik

4 Wat doen wij hier eigenlijk?

1 Bang van hoogtes, hoogtevrees, omdat ik in wezen
vrees dat ik wil springen
Ik ben iedere februari van ieder jaar weer bang dat het
nooit meer lente gaat worden
Bang voor die bacterie die onder je huid kruipt en van
binnenuit al uw vlees opeet

4 Wat is dit eigenlijk voor een absurd evenement?

1 Bang dat mijn ogen gaan bloeden als ik onder de
zonnebank lig
Afrikaanse maskers
Japanners, Google
Tsjernobyl
Wilde duiven

4 Serieus

Wat staan wij hier nu eigenlijk te doen?

De wereld om ons heen staat in brand
en wat doen wij?

Wij gaan op een plein staan en zwijgen

Lik uw wonden en kijk naar uzelf

Naar elkaar

Naar iedereen die hier nu niet is bijvoorbeeld

De jonge gasten die hier nu niet zijn

Die zich nu ergens in een buitenwijk ontworteld zitten te
voelen

En ons ondertussen betichten van arrogantie

Oei ja dat vinden we toch echt NIET NORMAAL HOOR

De dooien die ook wij op ons geweten hebben

De dooie jongetjes die op dit moment aanspoelen op ons
strand

‘Of ik niet even kom helpen?’

Ah nee, sorry, ik kan niet

Ik sta nog efkes plechtig naar zes kransen te kijken met
tweeduizend andere debielen.’

FLIKKER OP!

IK GA WEG

3 Je ziet iemand vertrekken

2 Je denkt aan iedereen die niet vergeten wilt worden

Aan het stuk niemandsland

Tussen jong en oud

Tussen vergeten en onthouden

De lukraak geplante boom

als een vergeten pluim op een kaalgeplukte kip

De zompige grond

Wat overlevend gras
Met daarin twee jongensvoeten die verzuipen in
schoenmaat SOLDAAT
Voeten waar tussen hiel en hak zonder veel moeite een
leven past
Pan op het hoofd
Een schietgeweer, bajonet-gewijs voorzien van
keukenmes en wat plakband in een trillende
knaapkeshand
Een hand die het gewend is om jengelend aan een
moederschort te hangen
Die papieren bootjes vouwt
Die zelfs nog geen voorzichtige vrouwenborst beroerde
Maar nu met gebalde vuist 'TEN OORLOG' roept
Hij stampet de modder van zijn laarzen en commandeert
met groot lawijt een leger grassprietten
Een paardenbloem sneuvelt
Trots vechtend voor 't vaderland tegen noordzeewind en
laaghangende lucht

Zijn kinderlijke fratsen in de loopgraaf links
Zijn mannenstreken in de loopgraaf rechts
Victorie is wat 'm betaamt en geenszins zal hij zijn
onderbroek wittevlagsgewijs zwaaien naar den overkant
Door het donderen der kanonnen en granaatgefluit zal hij
door marcheren
Op natte sokken en lichtjes uit het gareel, naar
godweetwaar, onsterfelijkheid, zoiets
Zoals het een oorlogsheld betaamt

Met de hand op het hart, hielen bij elkaar, traag
verzuipend in het slijk
De kiezen op elkaar en daartussen hoort g' hem sissen:
'Vergeet mij niet.'

- 3 Een vliegtuig door een toren
- 2 En nog een
- 4 De man in foetushouding tijdens zijn vrije val langs een van die torens
- 1 Kinderen achter hekken
- 3 Zonder ouders
- 2 Prikkeldraad
- 1 Kinderen die in camera's kijken
- 4 Met grote ogen waar evenveel hoop als vliegen in terug te vinden zijn

- 2 Tanks
- 3 Razia's
- 1 Kaalgeschoren vrouwen langs de kant van de weg
- 4 Met een hakenkruis op hun voorhoofd
- 2 En een kind in hun armen
- 4 Of buik

- 3 Imagine all the people

4 Mannen in loopgraven
Mannen bij klaprozen

3 Zonnebloemen

2 Witte vlaggen tussen zonnebloemen

1 Daar waar de lijken lagen

2 Of nog liggen
Separatisten

3 Rebellen
Antisemieten
Terroristen

4 Taliban

2 Al Shabaab

1 Al Nusra

3 Al Qaeda

2 El Dorado

1 El Paso

3 Elf september
Twee november

Zeven januari
Dertien november
Tweeëntwintig maart
Zeventien juli
En al die andere data die door de jaren heen geclaimd
zijn
Al die dagen die nooit meer zomaar voorbij zullen gaan

4 Je denkt aan de mensen die je graag had willen zijn:
De schrijver van een inspirerend opiniestuk
De muzikant die live op tv zo treffend uit zijn hart zingt
De bedenker van het satirisch plaatje op social media
De chirurg die een scherf uit een borstkas haalt en een
leven redt
Verpleegster, bloeddonor, ambulancier, politieagent,
soldaat, degene die de hulp verleent
Iemand van de inlichtingendiensten
Iemand van defensie
Een traumahelikopter
De 'onze man ter plaatse', verslaggever, reporter, analist,
specialist
De laatste getuige, degene die het straks aan de wereld
gaat vertellen:

Degene die hier en nu bepaalt hoe dit deel van de
geschiedenis wordt bekeken

De ogen waardoor straks even heel de wereld kijkt

2 De mensen die er zijn

4 de mensen

2 De koning

Zijn vrouw

Hun kroost

Het comité

De burgemeester

De man met de trompet

De held van weleer

Een prominent politicus

Een populaire profvoetballer

De excuus-allochtoon

De padvinders

De kransleggers

De scholier van het gedicht

De cameraman

De schutter op het dak voor noodgevallen

De man die eigenlijk niet wou komen,
maar op de valreep toch gekomen is

De vrouw die al sinds vanochtend de beste plaats
bewaakt met haar leven

De jongen die geen excuus meer kon verzinnen
Iemand met een hoofddoek

Een keppeltje

Een poncho

Een toerist uit Shanghai

De trouwe bezoeker

De vrouw die ieder jaar opnieuw vreest voor de opkomst
van de volgende editie

Een toevallige passant

Het stel dat enkel oog heeft voor elkaar

De oudst-gediende

De laatste getuige
Moeder en zoon
Broer en zus
Kleinkind en overgrootvader
Buurman en buurman
Vriend
Vreemde
De rest:

De dokter die ooit bedrogen werd
De autodidact
De Bourgondische jongen met sproeten op zijn knieën
De man die de kost verdient als levend standbeeld van
Darth Vader
De clubgenoten van morgen en weleer
De familie Van Dam
De man die zich als jongen verstopte in een grot om aan
zijn dienstplicht te ontkomen en zeventwintig jaar te laat
vernam dat de oorlog voorbij was
De ruitenwasser van de Hortus Botanicus
De geschiedenisleraar die af en toe een feit verzint
De man die dolgraag grootvader wilt worden
Doortje
De conciërge met pleinvrees
De trompettist die ook dit jaar weer naast de pot heeft
gepist
De zeer lokale jazz-legende
De vrouw die als meisje haar huis ontvluchtte
De juwelier
De Turkse slager
De man die occasioneel dreamcatchers draagt
Het kleine meisje met de onrustbarende fantasie
De kok die dol was op toneel
De man die door een administratieve fout dood werd
verklaard en er zeventien jaar over deed om de

autoriteiten ervan te overtuigen dat hij wel degelijk in
leven was
De studenten die een kroeg begonnen
De kunstcriticus die vurig hoopte op het nippertje nog
een meesterwerk te ontdekken
Patrick, wiens doel het is om 140 te worden
De man die Wally nooit vond
De magazijnmanager die bewijzen verzamelde dat Hitler
nog leeft
De inbreker
De neef van een verzetsheld
De man die paarden schildert
De toerist die altijd op de verkeerde plek op het
verkeerde moment stond
De oudste vrouw op het plein
De ongehuwde jonge moeder die alleen door haar
grootvader niet verstoet werd
De officier die zijn patrouille in de steek liet
De Belgische jongen zonder zelfreflectie
De man met het geheim
De reumapatiënte, gebukt onder een allesverterend
schuldgevoel
Het Tunesische jongetje
De ex-voetballer die zich sinds de jaren negentig
bezighoudt met het ontmaskeren van samenzweerd
bestaande uit reptielachtige wezens in menselijke vorm
die de aarde controleren
Het stel dat elkaar ontmoette op Koningsdag
De vier jongelui die altijd te laat kwamen
De ex-diplomaat
Het meisje dat het schopte tot kassamedewerker
De wantrouwige hoge ambtenaar en zijn wraakzuchtige
vrouw
De excentrieke barkeeper

De grafisch ontwerper die zijn paarse pak niet vond en
daarom maar blauw aantrok
De trotse maar slechtziende eigenares van het rijbewijs
De jongen met het groene hart
De man die na zes biertjes zowel een kind van drie als
een man van tachtig wordt
De winnares die haar prijs het liefst wilt delen met alle
verliezers
De vrouw die gevonden ronde schijfjes verzamelt
De dochter met een passie voor bomen, miniaturen en
kauwen, je weet wel, die vogels
De schrijver die altijd net te laat ontdekte dat hij iets
vergeten was te zeggen
Het marinecorps
De soldaat
De mensen die er zijn

4 Het Wilhelmus

3 Een fietsbel

De tram

Een ringtone

2 Mensen die haasten

Mensen die rennen

Mensen die lopen

1 Een duif

Een frietje

Met dank aan: alle mensen waar we mee hebben geschreven:

Maurice Aerts, Rita Vanderbruggen, Katleen van Langendonk, Dina Swyngedouw, Paul de Volder, Johannes Caekelberg, Peter van Glabeke, J. A. Nijhof, Jef de Moor, Woody Laurens, Rein Swart, Irene Levy, Jochum Veenstra, Bert Schwebke, Nico Moen, Ellen Beck, Nina Willems, Nina Duyvendak, Gaby de Haan, Jeroen Swyngedouw, Willem Bongers-Dek, Sarah Van Kersschaever, Arnoud van den Erenbeemt, Thijs Launspach, Tessa Pals, Tineke Kriek, Jos Verbelen, Timo Tembuyser, Joost de Haas, Kea Fogelberg, Roos Pollmann, Sanne Arbouw, Merel van Lieshout, Henk Milius, Sisca van der Hell, Judith Nieuwland, Linde van Tienen, Josien Hennen, Jos van den Broek, Leroy van de Vooren, Wieger Wobbe Windhorst, Annemie Houwink ten Cate, Ines van der Scheer, Sofie van Crimpen, Jaap Rodrigues Pereira, Micheline Ceulemans, Sofie Joan Wouters, Kim Driessen, Aad Spee, Mieke Versyp, Stijn van Erp, Lisa Ruskus, Hilde Welffers, Kees Weel

DAM. werd geschreven in het kader van Theater Na De Dam 2016 en werd voor het eerst gelezen op 4 mei 2016 in De Brakke Grond, Amsterdam

Tekst: Sanne Vanderbruggen

Spel:

- 1: Benjamin Moen
- 2: Sanne Vanderbruggen
- 3: Lisa Verbelen
- 4: Judith de Joode

Dramaturgie: Roos Euwe

Productie: Anne Baltus

Decor: Tim Vermeulen, Merijn Versnel

www.bogcollectie.com

BOG. (2013) is de collectie van theatermakers Judith de Joode, Benjamin Moen, Sanne Vanderbruggen en Lisa Verbelen, ondersteund door dramaturg Roos Euwe en zakelijk leider Anne Baltus. BOG. maakt werk vanuit het verlangen naar overzicht, naar het uitstallen, het benoemen, het uitvouwen, het uitzoomen, het rangschikken, categoriseren en opsommen van alles waar de mens vat op tracht te krijgen maar te groot is om vast te pakken.

BOG. maakt theater door in gesprek te gaan met experts, ervaringsdeskundigen en haar bijna driehonderd leden, door met vele subjectieve ervaringen een zo objectief mogelijke blik op het onderwerp te richten

Toneelwerk

DAM. – 2016

OER. – 2016

GOD. – 2015

MEN. – 2014

BOG. – 2013

Alle teksten van *BOG.* zijn uitgegeven bij De Nieuwe
Toneelbibliotheek (#168, 238, 287, 340 en 385)